

**SMJERNICE ZA IZGRADNJU I UPRAVLJANJE FONDOM
GRADSKE KNJIŽNICE MARKA MARULIĆA SPLIT**

SADRŽAJ:

1. Uvod
2. Knjižnični fond GKMM Split
3. Nabava knjižnične građe
4. Knjižnične lokacije i zbirke
5. Vrednovanje knjižničnog fonda
6. Financiranje
7. Izlučivanje i otpis knjižnične građe
8. Darovana građa
9. Zaključak
10. Zakonski, podzakonski, stručni i interni dokumenti
11. Prilog – Plan nabave

1. UVOD

Gradska knjižnica Marka Marulića Split (u daljnjem tekstu GKMM Split) je suvremeno organizirana mreža (12 ogranaka i bibliobus), te županijska matična narodna knjižnica. Korisnici GKMM-a Split služeći se jedinstvenom iskaznicom mogu koristiti fondove svih knjižnica u mreži.

Razvoj knjižničnih zbirki pripada najvažnijim aktivnostima u upravljanju knjižnicom. Postojanje općih načela izgradnje uravnoteženog i kvalitetnog knjižničkog fonda, koji oslikavaju njegovu svrhu i sadržaj temeljno je polazište izgradnje knjižničnih zbirki.

U skladu sa zadaćama i raspoloživim financijskim mogućnostima GKMM Split teži izgradnji fonda koji će zadovoljiti raznovrsne potrebe svih korisnika. GKMM Split nastoji slijediti razvoj suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija te stoga pored tradicionalne tiskane građe važan dio zbirke čine i audiovizualna, multimedijaska, elektronička i digitalna građa.

Zbirke nastoje odgovoriti na kulturne i obrazovne potrebe zajednice, razvijati različite oblike pismenosti, te promicati čitanje i kvalitetno provođenje slobodnog vremena i to na medijima i formatima koji najbolje odgovaraju pojedinim korisnicima, u dovoljnom broju primjeraka. Zbirke se razvijaju uz primjenu raspoloživih mogućnosti koje su u skladu s važnošću zbirke.

Kako bi knjižnica kvalitetnim fondom ostvarila svoje ciljeve potrebno je: sustavno i planirano razvijati postojeći fond te definirati kratkoročne i dugoročne ciljeve, analizirati trenutno stanje fonda i stvoriti jasnu viziju željenog dosega fonda te željenu dubinu i širinu pojedinih zbirki, redovito i sustavno provoditi otpis dotrajale, zastarjele i uništene građe, izrađivati liste desiderata, nabavljati kvalitetnu građu, nabavljati sve vrste građe, prije uvrštavanja u fond procijeniti potrebu za darovanom građom, stalno evidentirati troškove nabave, analizirati stanje, mogućnosti i ograničenja s obzirom na raspoloživa financijska sredstva, definirati izvore financiranja, razmjenjivati osobna iskustva razgovorima i konzultacijama među stručnim osobljem.

Smjernice su okvir za nabavu knjižnične građe u kojima se navode načini nabave, vrsta i opseg građe koja će se nabavljati, kriteriji za vrednovanje te kriteriji za pročišćavanje fonda kako bi se omogućila sustavnost i dosljednost u izgradnji fonda koji treba zadovoljiti potrebe svih korisnika.

Smjernice za nabavu knjižnične građe namijenjene su:

- knjižničarima: u planiranju izgradnji ukupnog fonda i izdvojenih zbirki unutar njega, smještaju građe, čuvanju i zaštiti knjižnične građe, izlučivanju i otpisu knjižnične građe
- zajednici koja financira kupnju knjižnične građe (osnivaču, Ministarstvu kulture i medija RH i drugim izvorima financiranja)
- korisnicima i ukupnoj javnosti radi informiranja o načelima i kriterijima na kojima se temelji izgradnja fonda

Izgradnja fonda formira se na osnovi Standarda za narodne knjižnice i u skladu sa zakonskim, podzakonskim, stručnim i internim dokumentima, uzimajući u obzir profil i zahtjeve postojećih i potencijalnih korisnika. Nabavna politika GKMM-a Split slijedi zadane norme i nabavlja građu u skladu s mogućnostima prema propisanom *Standardu za narodne knjižnice* (NN 103/21). Ona je rezultat analize postojećeg stanja fonda u knjižnici, položaja knjižnice u mreži knjižnica i mogućnosti suradnje s okolnim knjižnicama te analize potreba korisnika.

Rezultat je napora za zadovoljavanje obrazovne, kulturne, stručne i informacijske razine potreba korisnika, za podizanje kvalitete društvenog standarda i ostvarivanje demokratskih prava omogućavanjem slobodnog pristupa informacijama.

Odstupanja od standarda uvijek su moguća s obzirom na ponudu i financijske mogućnosti Knjižnice.

Uz uvažavanje pisanih smjernica, neizbježan je određeni stupanj osobne procjene knjižničara (na osnovu iskustva, poznavanja odjela, potreba korisnika, položaja knjižnice u mreži).

2. KNJIŽNIČNI FOND GKMM SPLIT

2.1. Knjižnična građa

Knjižničnu građu u narodnoj knjižnici, prema članku 3. *Zakona o knjižnicama* (NN 17/2019) „čini svaki jezični, slikovni i zvučni dokument u analognom ili digitalnom obliku informacijskog, umjetničkog, obrazovnog, znanstvenog ili stručnog sadržaja, proizveden u više primjeraka i namijenjen javnosti, kao i rukopisi odnosno sva druga građa koju knjižnica posjeduje u svojem fondu i stavlja na raspolaganje korisnicima.“ Prema članku 17. *Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* (NN 103/2021), „knjižnični fond narodne knjižnice namijenjen je svim dobnim skupinama građana, uvažavajući potrebe i raznolikost zajednice. Knjižnični fond sadrži analognu i digitalnu građu i organiziran je u zbirke. Sukladno potrebama posebnih skupina korisnika narodna knjižnica treba osigurati pristup didaktičkim igračkama, društvenim igrama i specijaliziranoj knjižničnoj građi (zvučnim knjigama, knjigama s uvećanim tiskom, građi laganoj za čitanje i dr.).“

2.2. Standardi nabave knjižnične građe

GKMM Split je gradska knjižnica narodnog tipa, te je ujedno županijska matična knjižnica. Na temelju *Zakona o knjižnicama* i *Pravilnika o matičnoj djelatnosti*, zadužena je za obavljanje sljedećih poslova: stručni nadzor, organiziranje i razvoj mreže knjižnica u županiji, unapređivanje stručnoga rada u knjižnicama na načelima suvremene knjižnične teorije i prakse, a radi što kvalitetnijeg obavljanja knjižnične djelatnosti u znanosti, obrazovanju, kulturi i društvu općenito.

GKMM Split se prema broju stanovnika područja grada Splita (160 577 stanovnika)¹ svrstava u narodne knjižnice II. tipa (*Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* (NN 103/2021, čl. 6).

Fond GKMM-a Split treba zadovoljavati sljedeće odredbe *Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* (NN 103/2021, čl. 19 i 20):

- posjedovati najmanje 1 knjigu u analognom obliku po stanovniku županije, kako bi međuknjižničnom posudbom zadovoljila zahtjeve koje ne mogu zadovoljiti općinske ili gradske knjižnice u županiji (423 407 jedinica knjižne građe)
- struktura fonda: 55 % beletristike, 45 % stručne, znanstvene i popularno-znanstvene literature, od koje najmanje 1 % čini referentna građa

¹ Popis stanovništva iz 2021. godine (Državni zavod za statistiku).

- u odnosu na dobnu strukturu korisnika, ukupan fond narodne knjižnice treba sadržavati najmanje 25 % knjižne građe za djecu i mlade
- u knjižnom fondu treba biti zastupljena građa na stranim jezicima (beletristika, popularno-znanstvena djela, literatura za djecu), uključujući i građu na jezicima pripadnika nacionalnih manjina i etničkih zajednica ako ih na području općine/grada živi više od 1500 stanovnika
- građa na stranim jezicima može činiti do 10 % ukupnog knjižnog fonda
- u fondu trebaju biti zastupljene didaktičke igračke i društvene igre
- u fondu treba biti zastupljena vizualna i elektronička građa prilagođena potrebama svih vrsta korisnika i nabavnoj politici knjižnice

2.3. Standardi za godišnju prinovu (dopunu i obnovu) fonda:²

- 200 knjiga na 1000 stanovnika za knjižnu građu (31 155 jedinica)
- 10 jedinica na 1000 stanovnika za neknjižnu i ostalu građu (1605 jedinica)

2.4. Nabavna politika i izgradnja knjižničkog fonda

Izgradnja knjižničkog fonda dinamičan je proces koji se sastoji od stalnog priljeva nove građe, ali i od stalnog izlučivanja i otpisa zastarjele, uništene i dotrajale građe. Nabava nove građe, kao i otpis neaktualne, temelji se na stručnim procjenama, a u skladu s važećim zakonima i propisima (*Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* (NN 103/2021), *Pravilnik o zaštiti, reviziji i otpisu knjižnične građe*, NN 27/2023).

GKMM Split nabavlja građu iz svih područja, bez obzira na vjersku, političku, spolnu ili drugu tematiku. Zbirke zadovoljavaju potrebe različitih skupina korisnika (djeca, mladi, odrasli, osobe treće životne dobi...), te nastoje odgovoriti na stvarne obrazovne i kulturne potrebe lokalne zajednice, razvijati različite oblike pismenosti te promicati čitanje, osobito kod djece i mladih. S obzirom na veličinu i na vrstu građe knjižnični je fond promjenljiv. Pojavom novih medija knjižnični se fond obogaćuje novim vrstama građe.

3. NABAVA KNJIŽNIČNE GRAĐE

3.1. Načini nabave:

- kupnja
- otkup Ministarstva kulture i medija RH
- obvezni županijski primjerak³
- dar

² Prema Popisu stanovništva iz 2021. godine Grad Split ima 160 577 stanovnika (Državni zavod za statistiku).

³ Kao županijska matična knjižnica za Splitsko-dalmatinsku županiju GKMM Split ima zakonsko pravo na županijski obvezni primjerak. Dostava županijskog obveznog primjerka je zakonska obaveza nakladnika s područja županije. Građa se dostavlja u jednom primjerku. Ovisno o svom sadržaju i autorima, županijski obvezni primjerci mogu biti uvršteni u opći fond ili u Zavičajnu zbirku Spalatinu.

- zamjena
- vlastita izdanja
- međuknjižnična posudba

3.2. Vrste knjižnične građe koje se nabavljaju

Knjižnica nabavlja knjižnu i neknjižnu građu na hrvatskom i na stranim jezicima.

Knjižna građa

- lijepa književnost (beletristika) za djecu, mlade i odrasle, uključujući književna djela za cjelovito čitanje za učenike osnovnih i srednjih škola
- edukativne i zabavne slikovnice
- popularno-znanstveni i znanstveno-stručni naslovi
- referentna građa i priručnici
- stripovi
- periodika (novine i časopisi)

Neknjižna građa

- e-građa (e-knjige, e-časopisi)
- audiovizualna građa (filmovi, glazba, zvučne knjige...)
- elektronička građa na prijenosnim medijima (multimedijalni sadržaji, računalne igre...)
- igračke i didaktičke igre
- ostala građa

Isključivo za potrebe izgradnje fonda Zavičajne zbirke Spalatine nabavlja se sva građa koja svjedoči političkim, društvenim, gospodarskim, kulturnim i sportskim aktivnostima u gradu Splitu:

- rukopisi (stari rukopisi, rukopisne knjige, bilježnice i zapisi sa splitskog lokaliteta, prijepisi djela splitskih autora i njihova korespondencija)
- prvotisci, rijetke brošure i knjige sačuvane u malom broju primjeraka, sve starije publikacije tiskane u Splitu do polovice 19. stoljeća)
- sitni tisak (pozivnice, ulaznice, obavijesti, letci, plakati, iskaznice, katalozi, prospekti)
- diplomske i magistarske radnje te doktorske disertacije (znanstvena istraživanja o Splitu s područja prirodnih i društvenih znanosti)
- izvješća i programi pojedinih ustanova, trgovačkih društava, gospodarskih udruženja i sl.
- razglednice, fotografije, grafičke mape

- građa muzejskog i arhivskog obilježja (osobni/obiteljski dokumenti i druga arhivska građa vezana uz privatni život Splitskana i njihovih obitelji, umjetnički predmeti i artefakti koji predstavljaju uobičajene, svakodnevne vrijednosti ili tradicije: kulinarski recepti, ručni radovi, uporabni predmeti i sl.)
- kartografska građa
- separati
- službene publikacije lokalne samouprave
- gramofonske ploče, audio i video kazete
- hemeroteke
- preformatirana građa

Više o vrstama građe i kriterijima odabira za Zavičajnu zbirku Spalatinu vidjeti u *Smjernicama i kriterijima za odabir i nabavu građe za Zavičajnu zbirku Spalatinu*.

3.3. Vrste građe koje se ne nabavljaju:

- udžbenici za osnovnu i srednju školu

3. 4. Izvori informacija o knjižničnoj građi:

- ogledni primjerci
- katalozi izdavača (tiskani i elektronički)
- mrežne stranice izdavača
- prijedlozi korisnika (desiderata)
- objavljene recenzije i prikazi
- top liste i preporuke
- popisi dobitnika uglednijih nagrada
- sajmovi knjiga
- bibliografije

3.5. Kriteriji za nabavu knjižnične građe

Osnovni kriteriji u nabavi knjižnične građe su:

- Kriterij vrijednosti i relevantnosti (odnosi se na sadržajnu i fizičku vrijednost publikacije)
- Kriterij potražnje (prema potrebama korisnika)
- Kriterij nepristranosti

Specifični kriteriji:

- ugled autora i nakladnika
- točnost prezentiranih informacija
- zavičajnost
- prikladnost predmeta, stila i jezika
- novost i relevantnost teme
- dubina razrade teme
- reference u literaturi
- način obrade teme (objektivnost autora)
- opremljenost djela bibliografskim podacima, kazalima, predgovorima
- književna vrijednost
- kvaliteta prijevoda
- lektura, korektura
- cijena pojedinog primjerka i raspoložive financijske mogućnosti
- fizičke karakteristike (uvez, izgled, vrsta i kvaliteta materijala i dr.)
- tehnički aspekti (prikladnost formata i mogućnost korištenja u knjižnici)
- recenzije uglednih autora
- predviđanje potreba potencijalnih korisnika
- interes korisnika
- veza s postojećom zbirkom
- učestalost korištenja zbirke

4. KNJIŽNIČNE LOKACIJE I ZBIRKE

GKMM Split djeluje kroz mrežu od dvanaest knjižnica i županijskog bibliobusa. Na području Splita je deset ogranaka, a po jedan ogranak je u Općini Podstrana i Općini Šolta. Poslovi i zadaci Knjižnice obavljaju se u Središnjoj knjižnici koja je jezgra knjižnične mreže, te u mreži ogranaka Bol–Plokite (Brodarica, Meje, Spinut i Dalmatina) i Trstenik (Ravne njive, Mejaši-Kila, Žrnovnica, Podstrana i Grohote Šolta). Zadaće i ciljevi pojedine knjižnice ovise i o njezinom položaju u mreži knjižnica.

Iako GKMM Split funkcionira kao mreža knjižnica, fondove GKMM-a Split treba promišljati kao cjelinu, tj. kao jedinstven fond koji svojom veličinom, strukturom i kvalitetom treba građanima Splita osigurati maksimalnu dostupnost svih vrsta građe. Vodimo se načelom dostupnosti, a ne načelom posjedovanja knjižničkog fonda.

Služba nabave, obrade i zaštite knjižnične građe vrši centralnu nabavu za sve ustrojbene jedinice GKMM-a Split. Zadaće i ciljevi pojedine knjižnice ovise o njezinom položaju u mreži knjižnica. Specifičnosti fonda proizlaze i iz karaktera zajednice korisnika na području na kojem knjižnica djeluje (npr. knjižnice na području s velikim brojem male djece ili umirovljenika težište nabavne politike mogu pomaknuti prema dječjoj knjizi, zabavnoj

beletristici, knjigama za samopomoć i sl.). Također, važan je kontinuitet u razvoju postojećeg fonda.

Razlikujemo više razina u mreži knjižnica, odnosno više razina nabavne politike:

- Središnja knjižnica
- Ogranci Bol-Plokite i Trstenik
- Ogranci Meje, Spinut, Ravne njive, Brodarica, Žrnovnica, Mejaši-Kila, Dalmatina
- Ogranci Grohote i Podstrana⁴
- Bibliobus

Posebne zbirke

Knjižnični fond raspoređen je prema cjelinama – zbirkama. Podjela se provodi prema vrsti građe i/ili prema zastupljenim sadržajima. Uz zbirke općeg fonda, dječjeg odjela i referentnu zbirku, kao posebne zbirke izgrađuju se:

Zavičajna zbirka Spalatina

Zavičajna zbirka *Spalatina* u knjižnici zauzima istaknuto mjesto: prikuplja, obrađuje, čuva i popularizira građu na svim medijima, sadržajem vezanu uz povijesni razvoj i suvremeni život grada Splita i njegovih stanovnika. Svrha joj je zaštita izvornog kulturnog i umjetničkog nasljeđa, lokalnog govora, tradicije i običaja Splitskog, kao dijela nacionalne kulturne baštine. Izvornost i autentičnost građe, visoka kvaliteta informacija i primjerenost lokalnim potrebama i uvjetima, od temeljne su važnosti. Stoga se prilikom izbora svaka jedinica građe posebno vrednuje, prema postavljenim sadržajnim kriterijima i vrijednosnim standardima i postavlja se u korelaciju s postojećom zavičajnom građom. Fond *Spalatine* istovremeno se popunjava i novim publikacijama iz tekuće produkcije i starim izdanjima koja svojim sadržajem zadovoljavaju kriterije za uvrštavanje u Zbirku. Nabava se odvija i posredovanjem zavičajnih udruga i pojedinaca. Nadzor nad starim knjigama obavlja se u suradnji s antikvarima i u neposrednom kontaktu s posjednicima takve građe.

Pojam zavičaja u *Spalatini* višeznačan je i odnosi se na: teritorij Splita određen administrativnim, političkim, etničkim, kulturnim i povijesnim granicama; na Split kao mjesto rođenja njegovih stanovnika i znamenitih pojedinaca; na grad u kojem su živjele,

⁴ Obavljanje djelatnosti narodne knjižnice Općina Podstrana povjerila je Knjižnici Sporazumom o međusobnim pravima i obvezama dana 3. ožujka 1997. godine. Obavljanje djelatnosti narodne knjižnice Općina Šolta povjerila je Knjižnici Sporazumom o međusobnim pravima i obvezama dana 26. siječnja 2018. Knjižnice financiraju nabavu građe sredstvima Općine Podstrana i Općine Grohote Šolta, te sredstvima Ministarstva kulture i medija RH.

stvarale i svojim djelima ga unaprijeđivale značajne osobe koje nisu u njemu rođene; na teritorij čiji stanovnici govore splitskim idiomom.

Zavičajna zbirka GKMM Split prikuplja svu knjižničnu građu, u svim formatima i to:

- građa o Splitu i njegovim stanovnicima objavljena bilo gdje u svijetu,
- građa o znamenitim Splitsanima i njihovim djelima,
- građa o pojedincima koji nisu rodom Splitsani, ali su svojim djelima doprinikli razvitku grada,
- djela na splitskom idiomu,

Kao nositelj projekta digitalizacije lokalne pisane i tiskane kulturne baštine, Zavičajna zbirka je temelj očuvanja lokalnog kulturnog identiteta u digitalnom svijetu.

Rara – Zaštićeni fond

Zbirka Rara – Zaštićeni fond obuhvaća naslove stare i raritetne građe čije je korištenje moguće samo u prostoru Čitaonice. Rara obuhvaća naslove objavljene do 1850. godine tj. godine kada je ručno tiskanje knjiga zamijenjeno strojnim. Zaštićeni fond čine sve druge stare i rijetke knjige izdane do 1950. godine, ali i izdanja novijeg datuma koja su rijetka (objavljena u maloj nakladi). Fond zbirke sastoji se od hrvatskih i stranih starih knjiga. Zbirka se popunjava isključivo darovima građana. Vrijednost zbirke određena je njenom rijetkošću i jedinstvenošću, umjetničkom, intelektualnom i povijesnom vrijednošću.

Pri izgradnji i upravljanju Zbirkom uzimamo u obzir:

- vrijednost građe
- dostupnost građe u drugim knjižnicama
- dostupnost građe u repozitorijima digitalnih zbirki

Zbirka audiovizualne i elektroničke građe

Odjel multimedije Središnje knjižnice višenamjenski je odjel i uključuje audiovizualnu i elektroničku građu, stručnu literaturu vezanu za film i glazbu te stripove. Na odjelu se nalazi i zbirka zvučnih knjiga.

Prioritet u nabavi ima građa koja ima neprolaznu umjetničku i obrazovnu vrijednost. Nabava audiovizualne i elektroničke građe također ovisi i o procjeni profila korisnika, što znači da zbirka predstavlja raznoliki spektar glazbenih i filmskih izričaja te ukusa i interesa korisnika. Multimedijaska građa usmjerena je na samoobrazovanje korisnika.

Nabavlja se:

- DVD i B-Ray: igrani, obrazovni, dokumentarni i animirani filmovi za sve uzraste
- zvučne knjige za slijepe i slabovidne osobe
- glazbeni CD-ovi
- CD-ROM-ovi
- računalne igre te edukativni paketi
- knjige o filmu i glazbi
- stripovi (za djecu i odrasle)

U skladu s financijskim mogućnostima nabavlja se audiovizualna i elektronička građa i u drugim knjižnicama mreže. Fond se popunjava u većoj mjeri u skladu s korisničkim potrebama i interesima.

S obzirom na današnju opću dostupnost audiovizualnih sadržaja izvan prostora knjižnice, ključno je kontinuirano prilagođavanje nabavne politike, sadržaja i usluga potrebama korisnika te praćenja razvoja novih tehnologija.

Zbirka strane knjige

Knjižnica nabavlja građu i na stranim jezicima za koje postoji ili se predviđa interes korisnika. Vidljiv je porast broja čitatelja koji se pri čitanju koriste engleskim jezikom te imaju potrebu za recentnom produkcijom na engleskom jeziku (od književnosti do stručne literature). Nabavlja se i građa na jezicima nacionalnih manjina i etničkih zajednica, koje su zastupljene s više od 1.500 stanovnika na području grada Splita (*Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* (NN 103/2021)). Nabavljaju se klasici na jeziku izvornika (npr. Goethe na njemačkom, Dostojevski na ruskom), bestselleri i značajni suvremeni autori na jeziku izvornika, te značajni naslovi za koje ne postoji prijevod na hrvatski jezik.

BDI zbirka

BDI zbirka (Bibliotekarstvo-Dokumentacija-Informacija) zbirka je knjižnične građe s područja knjižničarstva i informacijskih znanosti namijenjena knjižničarima, studentima knjižničarstva i drugim stručnjacima s područja knjižničarstva i informacijskih znanosti, ali i svim zainteresiranim korisnicima Knjižnice.

- doprinosi kvaliteti obrazovanja knjižničnih djelatnika, služi kao informacijska baza kroz koju se provodi stalno stručno usavršavanje knjižničnih djelatnika te osiguravaju neophodni izvori za kontinuirano učenje i praćenje razvoja struke.
- služi studentima knjižničarstva, informacijskih i srodnih znanosti kao izvor ispitne literature te literature za seminarske, diplomske i druge radove.
- osigurava temeljit uvid u suvremenu i stariju literaturu s područja knjižničarstva, informacijskih i srodnih znanosti na hrvatskom i stranim jezicima (ugl. engleskom).

Zbirka igračaka i didaktičkih igara

Igračke i didaktičke igre nabavljaju se za sve dječje odjele u mreži knjižnica, uključujući i bibliobus. Prilikom nabave igračaka i didaktičkih igara poštuju se sljedeći kriteriji:

- kvaliteta materijala
- dizajn
- zadovoljavanje obrazovne, konstrukcijske, motoričke, društvene komponente
- tehnički aspekti (prikladnost za korištenje u radionicama i prikladnost za posudbu)

Digitalizirana građa (digitalne zbirke)

Repozitorij digitalnih zbirki GKMM Split sadrži preslike izvornika iz fonda knjižnice, kao i građe drugih imatelja, koji su GKMM-u Split ustupili građu na digitalizaciju i objavu. Digitalizirana građa iz fonda Knjižnice pruža uvid u izvore za poznavanje i proučavanje lokalne povijesti.

Osim digitaliziranog sadržaja koji se uglavnom odnosi na kulturnu baštinu, tj. građu iz Zavičajne zbirke Spalatine, repozitorij sadrži i digitalnu građu, tj. vlastita izdanja u digitalnom obliku. Kako bi se olakšao pristup digitalnim zbirkama uspostavljen je repozitorij na mrežnim stranicama <https://digitalnezbirke.gkmm.hr/>

Periodika

Zbirka periodike obuhvaća serijske publikacije, novine, časopise, zbornike i ostale publikacije koje izlaze u redovitim vremenskim razmacima. Za zbirku periodike nabava se vrši preplatom na serijske publikacije kada je to moguće ili naručivanjem pojedinih primjeraka nakon što su objavljeni. Kod nabave serijskih publikacija vodi se računa o mogućnosti pristupa zbirkama periodike u drugim knjižnicama (fakultetske i sveučilišna) u Splitu, kao i slobodno dostupnim mrežnim elektroničkim zbirkama periodičkih publikacija. Zbirkom periodike nastoji se zadovoljiti potreba korisnika za dnevnim informacijama, razonodom i zabavom, ali i upotpuniti pojedina stručna područja. Nabavljaju se:

- novine lokalne, regionalne i nacionalne (dnevne i tjedne)
- časopisi (zabavni, popularno-znanstveni i stručni)

Prema uočenim potrebama i raspoloživim mogućnostima (fondu, prostoru i financijskim sredstvima) Knjižnica će formirati i druge zbirke.

5. VREDNOVANJE KNJIŽNIČNOG FONDA

Vrednovanje fonda sastavni je dio nabavne politike Knjižnice jer se tako procjenjuje usklađenost postojećeg fonda sa zadaćama Knjižnice i potrebama korisnika. Uočavanje nedostataka u oblikovanju općeg fonda i pojedinih zbirki poslužit će za donošenje mjera za njihovo otklanjanje i poboljšanje nabave. Vrednovanje fonda vrši se na temelju sadržajnih i brojčanih pokazatelja:

- usporedba prinovljenih naslova s relevantnim izvorima (listama uspješnica, izdavačkim i knjižarskim katalogima, specijaliziranim bibliografijama)
- usporedba nabave s preporukama Standarda
- mišljenje i zadovoljstvo korisnika
- odnos broja primjeraka i potražnje
- iskoristivost (učestalost korištenja i posudbe građe)
- analiza utrošenih sredstava i količina nabavljene građe
- aktualnost sadržaja.

6. FINANCIRANJE

Nabava knjižnične građe financira se sredstvima Ministarstva kulture i medija RH, sredstvima osnivača, te vlastitim sredstvima.

7. IZLUČIVANJE I OTPIS KNJIŽNIČNE GRAĐE

Obveza Knjižnice je redovito pročišćavati svoje fondove. Knjižnica izlučuje građu za otpis i otpisuje po kriterijima *Pravilnika o zaštiti, reviziji i otpisu knjižnične građe* (NN 27/2023). Iz knjižničkog fonda redovito se izlučuje i otpisuje:

- uništena građa (izgubljena, otuđena i nevraćena građa)
- dotrajala građa (fizički oštećena građa)
- zastarjela građa (iz pojedinih znanstvenih područja)

- neaktualna građa u više primjeraka za kojom je smanjen interes korisnika

Pročišćavanje fonda detaljnije je opisano u *Smjernicama za reviziju i otpis knjižnične građe u GKMM Split*.

8. DAROVANA GRAĐA

S obzirom na prostornu ograničenost, prihvaćaju se isključivo darovi za koje se procijeni da su relevantni. Darovana građa mora zadovoljiti stručne kriterije kako bi se uvrstila u zbirku kao i sva građa koja se nabavlja redovnim putem.

Knjižnica zadržava pravo na neprihvatanje darova. Darovi koji ne udovoljavaju kriterijima za uvrštavanje u fond GKMM Split prosljeđuju se drugim zainteresiranim knjižnicama, ustanovama i pojedincima, mogu se darovati u humanitarne svrhe ili prodati na knjižnom buvljaku.

Postupanje s darovanom građom detaljnije je opisano u dokumentu *Postupanje s darovanom građom u GKMM Split*.

9. ZAKLJUČAK

Smjernice za izgradnju i upravljanje fondom GKMM Split su javni dokument i moraju biti dostupne osnivačima, tj. financijerima knjižnice, svim djelatnicima u knjižnici, te njezinim korisnicima.

Svrha *Smjernica za izgradnju i upravljanje fondom GKMM Split* prije svega je u tome da se struktura i prioriteti nabave učine što transparentnijima. Uzimajući u obzir suvremene trendove i razvoj tehnologija, trendove na nacionalnom i svjetskom tržištu knjiga, te interese i potrebe korisnika, *Smjernice* su podložne reviziji.

10. ZAKONSKI, PODZAKONSKI, STRUČNI I INTERNI DOKUMENTI

Smjernice za izgradnju i upravljanje fondom GKMM Split temelje se na zakonskim i podzakonskim propisima, stručnim dokumentima i aktima. Kod nabave nove građe i otpisa neaktualne, zastarjele ili uništene građe poštuju se sljedeći zakonski propisi, standarde, pravilnike i preporuke:

1. Zakon o knjižnicama (NN 17/19, 98/19, 114/22, 36/24)
2. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (NN, 103/21)
3. Pravilnik o zaštiti, reviziji i otpisu knjižnične građe (NN 27/23)
4. Misija i vizija GKMM Split (<https://gkmm.hr/misija-vizija-i-statut/>)
5. UNESCO-v Manifest za narodne knjižnice
(http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm)
6. Knjižnice i intelektualna sloboda, izjava IFLA/FAIFE (HKD Novosti, 1999, 13, str. 11.), (<http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/kiis.htm>)

7. IFLA-in manifest o internetu,
(http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/IFLA_manifest_o_Internetu.htm)
8. IFLA/UNESCO Manifest za digitalne knjižnice, <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/digital-libraries/documents/ifla-unesco-digital-libraries-manifesto-hr.pdf>)
9. Kopenhaška deklaracija (Kopenhaška deklaracija. // HKD Novosti 14, svibanj 2000, str. 15.)
10. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
11. IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za djecu : knjižnične usluge za djecu - važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta / [s engleskoga prevela Irena Kranjec] Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
12. IFLA-ine Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu ; [s engleskog prevela Irena Kranjec]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.
13. IFLA-ine Smjernice za građu laganu za čitanje / Drugo prerađeno hrvatsko izdanje (prema drugom prerađenom izdanju izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
14. IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi / [s engleskoga prevela Irena Kranjec]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.
15. IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izd. Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
16. Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice: s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu / [s engleskog prevela Ana Jurinović]. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.
17. Pravo na e-čitanje (EBLIDA), https://eblida.org/wp-content/uploads/attachments/The-right-to-e-read_hr.pdf
18. IFLA-in etički kodeks za knjižničare i druge informacijske stručnjake
<https://cdn.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/faife/codesofethics/croatiancodeofethicsfull.pdf>

19. Pristup knjižnicama za osobe s invaliditetom: lista za samoprocjenu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.
20. Darovi za zbirke: smjernice za knjižnice. Upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela Conspectus. Međunarodna posudba i dostava dokumenata: načela i smjernice za postupanje. Model nacionalnog pravilnika za međuknjižničnu posudbu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.
21. Smjernice za odabir građe za digitalizaciju
(https://bib.irb.hr/datoteka/590089.smjernice_odabir.pdf)
22. Opća deklaracija o ljudskim pravima
23. Izjave IFLA-ine Komisije za slobodu izražavanja i slobodan pristup informacijama
Knjižnice i intelektualna sloboda
24. UPUTE za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996.
25. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu
<https://www.gskos.unios.hr/wp-content/uploads/2017/03/Preporuke.pdf>

Smjernice za izgradnju i upravljanje fondom GKMM Split izradilo je Stručno vijeće Gradske knjižnice Marka Marulića Split.

PRILOG – PLAN NABAVE

Vrsta i količina građe koja se nabavlja prema odjelima/lokacijama⁵

ODJELI ZA ODRASLE				
VRSTA GRAĐE	LOKACIJA			
	SREDIŠNJICA	BOL, TRSTENIK	RAVNE NJIVE, BRODARICA, SPINUT, MEJE, ŽRNOVNICA	BIBLIOBUS
Broj primjeraka koji se nabavlja				
beletristika	proza 1 – 5 poezija 1 – 2	proza 1 – 3 poezija 1	proza 1 poezija 1	1 1
lektira	20	15	5 – 10	10
strana knjiga	1 – 2	1	1	1
popularno-znanstvena	1 – 2	1	1	1
znanstveno-stručna	1	1	0	0
priručnici	1 – 2	1	1	1
stripovi	1 – 2	1	1	1
računalne igre	1	1	1	1 – 2
zvučne knjige	1	1	1	1
e-knjige	1	1	1	1
serijske publikacije	dnevne, tjedne, mjesečne...	dnevne i tjedne	dnevne	0

⁵ Odluku o broju primjeraka donosimo temeljem navedenih kriterija kvalitete djela, potražnje korisnika (statistike posudbe i rezervacija i analiza korisničkih upita), financijskih i prostornih mogućnosti. Ako financijske mogućnosti dozvoljavaju, za pojedine naslove, za koje se unaprijed može pretpostaviti da će biti vrlo traženi, može se nabaviti i više primjeraka. Uz uvažavanje pisanih smjernica, neizbježan je određeni stupanj osobne procjene knjižničara (na osnovu iskustva, poznavanja odjela, potreba korisnika, položajem knjižnice u mreži).

DJEČJI ODJELI				
VRSTA GRAĐE	LOKACIJA			
	SREDIŠNJICA	BOL, TRSTENIK	RAVNE NJIVE, BRODARICA, SPINUT, MEJE, ŽRNOVNICA, MEJAŠI-KILA	BIBLIOBUS
beletristika	2 – 5	1 – 2	1	1
lektira	5 – 10	5	5	5
strana knjiga	1 – 2	1	1	1
popularno-znanstvena	2 – 3	1	1	1
znanstveno-stručna	2	1	1	1
priručnici	1	1	1	1
stripovi	2 – 5	1	1	1
zvučne knjige	1	1	1	1
e-knjige	1	1	1	1
računalne igre	1	1	1	1 – 2
didaktičke igre i igračke	1 – 3	1	1	1 – 2
serijske publikacije	1 primjerak po naslovu	1 primjerak po naslovu	1 primjerak po naslovu	1 primjerak po naslovu